

องค์ความรู้ด้านการวิจัย
เรื่อง “การทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน”

“เศรษฐกิจชุมชน” ... วิจัยอย่างไร ? ... ให้ตรงใจชุมชน ! ...

ปัจจุบัน ชุมชนทุกแห่งมีปัญหาเหมือนหรือแตกต่างกันไป บางปัญหาเป็นปัญหาที่พบในทุกชุมชน เราเรียกปัญหาในลักษณะนี้ว่า “ปัญหาเชิงมหภาค” บางปัญหาเป็นปัญหาเฉพาะชุมชน “ปัญหาเชิงจุลภาค” ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ แก้ได้โดยใช้กระบวนการวิจัย ประเด็นคือ “การวิจัยเหล่านั้นตรงใจชุมชนหรือไม่?”

ในที่นี้ขอให้คำนิยามของชุมชน คือ ประชาชน อันประกอบไปด้วย ชุมชน/ชาวบ้าน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ

การเข้าไปทำงานวิจัยในทุกโครงการที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เข้าไปดำเนินงานนั้น ได้สร้างความหวังให้กับชุมชน บางโครงการชุมชนสมหวัง บางโครงการชุมชนผิดหวัง แต่สิ่งที่ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการในทุกโครงการ คือ “งานวิจัยได้สร้างกำลังใจ สร้างการตื่นตัว กระตุ้นพลังชุมชน”

ผลสำเร็จของการวิจัยของศูนย์ฯในห้วงที่ผ่านมา หากมองในรูปของปัญหา ปัญหาเชิงมหภาค แก้ได้โดยใช้การ “วิจัยเชิงนโยบาย” คือ ผลการวิจัยถูกหน่วยงานภาครัฐนำไปกำหนดนโยบาย ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาชุมชน เช่น วิจัยเรื่องโฮมสเตย์ ศูนย์ฯได้เข้าไปดำเนินการวิจัยพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์มาตรฐานไทย เป็นคณะกรรมการกลางในการตรวจประเมินโฮมสเตย์มาตรฐานไทย สร้างความตื่นตัวของชุมชนทั่วประเทศในการใช้กิจกรรมโฮมสเตย์มาตรฐานไทยเป็นการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเชิงนโยบายอีกหลากหลาย เช่น เรื่องกลุ่มสินค้า/ผลิตภัณฑ์ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง หนี้ในระบบ สถาบันการเงินชุมชน(Micro finance) ผู้สูงอายุ การประกันสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบ ภาวะการณและการคาดการณ์การประกอบอาชีพของผู้ประกอบธุรกิจไทย และแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

สำหรับปัญหาในเชิงจุลภาค การวิจัยที่ตรงใจชุมชน นั้นขึ้นอยู่กับผู้ใช้ คือ

1. ถ้าผู้ใช้คือชุมชน/ชาวบ้าน งานวิจัยที่ตรงใจชุมชน ต้องเป็นงาน “วิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAR)” ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยและได้ผลเป็นรูปธรรม นักวิจัยต้องคลุกคลีมีการสร้างกิจกรรมการทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกับชาวบ้าน เช่น วิจัยเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ที่ศูนย์ฯไปดำเนินการกว่า 300 แห่ง ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนในให้ข้อมูล รับทราบผลการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม และนำสู่แนวทางแก้ไขและพัฒนากลุ่ม โดยการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ การพัฒนาฝีมือแรงงานกลุ่ม การพัฒนากฎ ระเบียบโครงสร้างกลุ่ม การเพิ่มและสร้างช่องทางทางการตลาด นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย PAR อีกหลากหลาย เช่น การสร้างชุมชนบ้านปง 3 อำเภอแม่แตง เป็นชุมชนโฮมสเตย์มาตรฐานไทย จนมีชื่อเสียง มีความเข้มแข็งของชุมชนมากขึ้น การวิจัยเพื่อพัฒนาสถาบันการเงินชุมชน การสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าเขื่อนฮ้วยในพม่าซึ่งเกิดผลกระทบกับ 3 ชุมชนหลัก เป็นต้น

2. ถ้าผู้ใช้คือ หน่วยงานท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการ งานวิจัยที่ตรงใจชุมชน คือ งานวิจัยเชิงประเมินผลการดำเนินงาน/ผลโครงการ การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ความพึงพอใจ เพื่อนำสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยงานหรือโครงการ เช่น การประเมินความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ อบจ.เชียงใหม่ ผลการศึกษาของโครงการนำสู่การพัฒนาการให้บริการประชาชนของ อบจ.เชียงใหม่ การประเมินผลเครือข่ายวิทยากรท้องถิ่น ของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยี

ชีวภาค นำสู่การพัฒนากระบวนการสร้างวิทยากรท้องถิ่นเพื่อให้วิทยากรนำไปขยายผลสู่การพัฒนา
ชุมชนด้านสุขลักษณะที่ดีในการผลิตสินค้าชุมชน เป็นต้น

โดย... ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โทร. 053-942239
(มิถุนายน 2557)